

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยในการเสนอข่าวสารพัดพลาด และการยอมรับของหนังสือพิมพ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยอาศัยวิธีการศึกษาวิเคราะห์กรณีศึกษา (Case Study) ที่หนังสือพิมพ์นำเสนอข่าวสารที่ผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อนไปจากข้อเท็จจริง ในช่วงปี พ.ศ. 2542 ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าว เกิดกรณีความผิดพลาดในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์ขึ้นจนมีการโต้แย้งจากผู้อ่าน และผู้ได้รับผลกระทบจากการเสนอข่าวดังกล่าวบ่อยครั้ง ทั้งในรูปแบบการให้สัมภาษณ์ตอบโต้ การทำจดหมายชี้แจงข้อเท็จจริง การแจ้งความดำเนินคดี การฟ้องร้องต่อศาล ฯลฯ เป็นต้น

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ทำการสำรวจเนื้อหาเพื่อรวบรวมตัวอย่างความผิดพลาดในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์จากหนังสือพิมพ์รายวันที่ออกจำหน่ายในส่วนกลางจำนวน 11 ชื่อฉบับ คือ ไทยรัฐ, เดลินิวส์, ข่าวสด, มติชน, ไทยโพสต์, ผู้จัดการ, กรุงเทพธุรกิจ, แนวหน้า, สยามรัฐ, บ้านเมือง และวัฏจักร ในช่วงปีพ.ศ. 2542 โดยเลือกจากกรณีที่มีการโต้แย้งเกิดขึ้น เพื่อตอบคำถามงานวิจัยในประเด็น ลักษณะความผิดพลาดในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์ รวมถึงการศึกษาถึงข้อมูลความผิดพลาดจากการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์ รูปแบบการแก้ไขความผิดพลาด ที่ปรากฏอยู่บนหน้าหนังสือพิมพ์ ในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา

ทั้งนี้ในการรวบรวมตัวอย่างความผิดพลาด ผู้วิจัยได้ค้นคว้ารวบรวมโดยวิธี

- ก) จัดบันทึกการเสนอข่าวสารที่ผิดพลาดที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ
- ข) สืบค้นจากคดีฟ้องร้องที่หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับตกเป็นจำเลย

ผลจากการสืบค้นและรวบรวมกรณีความผิดพลาด สามารถรวบรวมได้กว่า 70 กรณี จากหนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวผิดพลาดตามข้อโต้แย้งจำนวนทั้งสิ้น 9 ชื่อฉบับคือ ไทยรัฐ, เดลินิวส์, ข่าวสด, มติชน, ไทยโพสต์, ผู้จัดการ, กรุงเทพธุรกิจ, แนวหน้า และสยามรัฐ ซึ่งในที่สุดผู้วิจัยได้คัดเลือกเป็นกรณีศึกษาทั้งสิ้น 18 กรณี โดยอาศัยหลักเกณฑ์ในการเลือกกรณีศึกษาประกอบกันดังนี้

- ก) เลือกจากหนังสือพิมพ์ชื่อฉบับละ 2 กรณี
 ข) ครอบคลุมทุกประเภทข่าวทั้ง การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมทั่วไป
 ค) เป็นกรณีที่เป็นที่รับรู้และเคยได้รับความสนใจจากประชาชน

กรณีศึกษาที่ผู้วิจัยจะคัดเลือกมาทำการศึกษาวิเคราะห์ มีดังนี้

ชื่อข่าว	หนังสือพิมพ์หลักที่เสนอข่าว	ประเภทข่าว
1.กรีนการ์ด ชัมชโย	สยามรัฐ	สังคมทั่วไป
2.ใบปลิว สุเทพ-อัญชลี	กรุงเทพธุรกิจ	การเมือง
3.เสรี-ครูแก้ว	ข่าวสด	การเมือง/สังคมทั่วไป
4.ธารินทร์-ผู้จัดการ	ผู้จัดการ	การเมือง/เศรษฐกิจ
5.ไล่ออกผู้พิพากษา	ข่าวสด	การเมือง/สังคมทั่วไป
6.หมิ่นมือบ-คุกคามไทยโพสต์	ไทยโพสต์	การเมือง
7.อภิสิทธิ์เบียดขนาด	มติชน	การเมือง
8.มือถือสื่อระเบิดปี่ม	เดลินิวส์	เศรษฐกิจ/สังคมทั่วไป
9.เข้มจิมแพร์แอดส์	สยามรัฐ	สังคมทั่วไป
10.ส.ส.ล้มละลาย	มติชน	การเมือง
11.ทุเรศ-ทุเลด	ไทยโพสต์	การเมือง
12.จินตหราท้อง	เดลินิวส์	สังคมทั่วไป
13.คดีห้างทองเสียชีวิต	ไทยรัฐ	การเมือง/สังคมทั่วไป
14.พลเอกสั่งฆ่าห้างทอง	แนวหน้า	การเมือง/สังคมทั่วไป
15.สื่อ ประจวบลาออกจากรัฐมนตรี	แนวหน้า	การเมือง
16.ลูกสุนัขตายในท่าเนียบรัฐบาล	ไทยรัฐ	การเมือง
17.ทุจริตกรุงไทย	กรุงเทพธุรกิจ	การเมือง/เศรษฐกิจ
18.วายทุเคการบินไทย	ผู้จัดการ	เศรษฐกิจ/สังคมทั่วไป

ตอนที่2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

เพื่อทำการศึกษาในกรณีศึกษาแต่ละกรณีทีเลือกขึ้นมา โดยสอบถามถึงข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ในแต่ละกรณีศึกษา และความเห็นทั่วไปเพื่อตอบคำถามงานวิจัยในประเด็นสาเหตุที่ทำให้หนังสือพิมพ์เสนอข่าวสารพัดพลาด เจื่อนไปในการยอมรับผิดหรือไม่ยอมรับผิดเมื่อเกิดความผิดพลาดในการเสนอข่าวสาร พังจัยในการกำหนดรูปแบบของการรับผิดหรือไม่รับผิด รวมไปถึงประเด็นวิธีการในการป้องกันความผิดพลาดในการเสนอเนื้อหา โดยแบ่งเป็น 3 ส่วนดังนี้

2.1) สัมภาษณ์นักหนังสือพิมพ์ ในระดับบรรณาธิการ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการปฏิบัติงานของหนังสือพิมพ์กับกรณีข่าวที่เกิดความผิดพลาด เพื่อศึกษาถึงนโยบาย กรอบการตัดสินใจ ในการพิจารณา คัดเลือกข่าวสารและกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องของข่าวสารก่อนการลงตีพิมพ์ รวมถึงกรอบการตัดสินใจในการยอมรับผิดและกระบวนการเยียวยาความผิดเมื่อเกิดความผิดพลาดขึ้น

2.2) สัมภาษณ์ผู้ได้รับผลกระทบหรือผู้โต้แย้ง จากความผิดพลาดในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์ จากกรณีศึกษา เพื่อทราบถึงระดับความรุนแรงของปัญหาที่เกิดจากการเสนอข่าวที่ผิดพลาดของหนังสือพิมพ์ รวมถึงมุมมองต่อความผิดพลาดในหนังสือพิมพ์

2.3) สัมภาษณ์นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน เพื่อสอบถามถึงทรรศนะต่อปัญหาความผิดพลาดในการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ และความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์ต่อกรณีความผิดพลาดที่เกิดขึ้น

แหล่งข้อมูล

1.ประเภทเอกสาร – หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรณีความผิดพลาดของหนังสือพิมพ์ ในช่วง พ.ศ. 2542

2.ประเภทบุคคล – ได้แก่

- 2.1) บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตหนังสือพิมพ์
- 2.2) ผู้ได้รับผลกระทบจากการเสนอข่าวที่ผิดพลาด
- 2.3) นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กรณีการเสนอข่าวสารที่ผิดพลาดของหนังสือพิมพ์รายวัน จนเกิดการโต้แย้งขึ้นจากผู้เสียหาย, ผู้ได้รับผลกระทบ, ผู้เกี่ยวข้อง หรือการเสนอข่าวข้อเท็จจริงที่แตกต่างออกไป ของหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น หรือหนังสือพิมพ์ฉบับเดียวกัน ที่ออกจำหน่ายในช่วงปี พ.ศ. 2542

เครื่องมือในการวิจัย

ตอนที่ 1 เพื่อการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

1.1) ใบบันทึกข้อมูล เพื่อใช้เป็นแบบในการกรอกรายละเอียด ระหว่างการจดบันทึกและค้นคว้า ข้อมูลความผิดพลาดในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์แต่ละกรณี โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ชื่อข่าว/กรณี
2. หนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าว
3. วันที่เสนอข่าว
4. ประเภทข่าว
5. รูปแบบการนำเสนอ
6. ประเด็นปัญหา/รายละเอียด
7. คู่กรณี/ผู้ได้รับผลกระทบ
8. ผู้โต้แย้ง
9. วันที่โต้แย้ง
10. หนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวโต้แย้ง
11. วันที่เสนอข่าวโต้แย้ง
12. รูปแบบการนำเสนอข่าวโต้แย้ง
13. ประเด็นเนื้อหาที่โต้แย้ง
14. ชื่อเรียกร้อง
15. ลักษณะความผิดตามข้อโต้แย้ง
16. ข้อยุติ
17. กรณีรับผิด วันที่รับผิด รูปแบบการรับผิด รายละเอียด
18. กรณีไม่รับผิด รูปแบบการไม่รับผิด รายละเอียด
19. กรณีไม่ชัดเจน
20. อื่นๆ

1.2) ตารางบันทึกข้อมูล เพื่อบันทึกข้อมูลและรายละเอียดตามข้อ 1.1) ของกรณีศึกษา โดยบันทึกเป็นประเด็นเนื้อหาและรหัส ในรูปแบบตาราง

1.3) ขั้นตอนการวิเคราะห์เนื้อหา โดยดำเนินการวิเคราะห์กรณีศึกษาตามข้อมูลที่บันทึกไว้ในตารางบันทึกข้อมูล ดังนี้

1.3.1) วิเคราะห์ลักษณะการนำเสนอข่าวประเด็นปัญหา โดยใช้แนวคิดเรื่องข่าว และแนวคิดเรื่องการเสนอความจริงในหนังสือพิมพ์ เป็นกรอบในการวิเคราะห์

1.3.2) วิเคราะห์การโต้แย้ง ตามกรอบแนวคิดเรื่องการควบคุมสื่อมวลชน และ แนวคิดเรื่องจริยธรรมของหนังสือพิมพ์

1.3.3) ชี้ประเด็นปัญหาความผิดพลาด และลักษณะความผิดพลาด โดยใช้แนวคิดเรื่องการใช้ภาษา , แนวคิดเรื่องนายทวารข่าวสาร รวมถึง หลักในการเสนอความจริงในเชิงจริยธรรม ของแบล็ก, สกิล และบาร์นีย์มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

1.3.4) วิเคราะห์การยุติกรณีความผิดพลาด ตามกรอบแนวคิดเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบ ต่อสังคม และแนวคิดเรื่องความเป็นเจ้าของสื่อและองค์กรหนังสือพิมพ์

ตอนที่ 2 เพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบประเด็นคำถาม เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อผู้เกี่ยวข้องที่จะทำการ ศึกษาแยกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

2.1) บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา และบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ฉบับ อื่นๆ โดยทำการสัมภาษณ์ในประเด็นหลักดังนี้

- ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
- แรงจูงใจหรือนโยบายในการนำเสนอข่าวนั้น
- กระบวนการในการผลิตข่าว
- การรับรู้ในความผิดพลาดที่เกิดขึ้น
- สาเหตุที่เกิดความผิดพลาดในการเสนอข่าว
- เงื่อนไขในการยอมรับผิดหรือไม่ยอมรับผิด
- การเลือกใช้รูปแบบในการรับผิดหรือไม่รับผิด
- วิธีการป้องกันความผิดพลาด
- กฎเกณฑ์ข้อบังคับทางจริยธรรมกับการตัดสินใจในกระบวนการทำงาน

ผู้วิจัยจะเลือกสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง จากหนังสือพิมพ์ชื่อฉบับละ 1 คน โดยอาศัยหลัก เกณฑ์ เป็นผู้รับผิดชอบในระดับสูงของกองบรรณาธิการ มีความรู้หรือเกี่ยวข้องในข่าวกรณีศึกษาที่ หนังสือพิมพ์ตัวเองนำเสนอ และให้ความร่วมมือในการทำวิจัยครั้งนี้ จำนวน 9 คน ดังต่อไปนี้

1. นายไพฑูรย์ สุนทร	บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
2. นายกำแหง ภริตานนท์	รองบรรณาธิการบริหารหนังสือพิมพ์เดลินิวส์
3. นายฐากร บุนปาน	บรรณาธิการบริหารหนังสือพิมพ์ข่าวสด
4. นายสรกมล อุดุลยานนท์	บรรณาธิการบริหารหนังสือพิมพ์มติชน
5. นายอดิศักดิ์ ลิ้มปรั่งพัฒนกิจ	บรรณาธิการหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ
6. นายดุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์	บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ
7. นายศักดิ์ดา นพเกตุ	บรรณาธิการอำนวยการหนังสือพิมพ์สยามรัฐ
8. นายสมชาย มีแสน	บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์แนวหน้า
9. นายอายุษ ประทีป ณ ถลาง	บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์

ดังนี้

2.2) ผู้ได้รับผลกระทบหรือผู้ได้เฝ้าจากการเสนอข่าวที่ผิดพลาด โดยสัมภาษณ์ประเด็นหลัก

- ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
- การรับรู้และปฏิกิริยาต่อกรณีความผิดพลาด
- ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากข่าวที่ผิดพลาด
- แรงจูงใจในการแสดงปฏิกิริยาในกรณีได้เฝ้ากับหนังสือพิมพ์
- รูปแบบในการได้เฝ้า หรือปกป้องตนเองจากกรณีการเสนอข่าวที่ผิดพลาด
- ข้อเรียกร้องเพื่อการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น
- ความเห็นต่อสาเหตุที่เกิดความผิดพลาดในการเสนอข่าว
- ความเห็นต่อความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์ในกรณีความผิดที่เกิดขึ้น
- ความเห็นต่อการเลือกใช้รูปแบบในการรับผิดชอบหรือไม่รับผิดชอบของหนังสือพิมพ์
- ความเห็นต่อข้อบังคับทางจริยธรรมของหนังสือพิมพ์ในกรณีเสนอข่าวผิดพลาด
- ข้อเสนอแนะในการป้องกันความผิดพลาดของหนังสือพิมพ์

โดยเลือกสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากข่าวกรณีศึกษา จำนวน 9 คนมา เป็นตัวแทนของผู้ได้รับผลกระทบจากการเสนอข่าวสารผิดพลาดของหนังสือพิมพ์ โดยใช้หลักเกณฑ์ เลือกจากกรณีที่มีผู้ได้รับผลกระทบชัดเจนหรือมีบทบาทในการได้เฝ้าข่าวสารที่ผิดพลาด กระจายไปตาม ชื่อฉบับหนังสือพิมพ์หลักที่เสนอข่าวผิดพลาดมากที่สุด จำนวนเท่ากับจำนวนผู้เกี่ยวข้องจากหนังสือพิมพ์ รวมทั้งมีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการวิจัย ดังนี้

1. นายนพดล ธรรมวัฒน์	ประธานกรรมการบริหารบริษัท โกลด์มาสเตอร์ จำกัด
2. น.ส.จินตหรา สุขพัฒน์	ดารานักแสดง
3. น.ส.รัตนา อนันต์นาคินทร์	ส.ส.กรุงเทพมหานคร พรรคประชาธิปัตย์
4. พล.ต.ท.เสรี เตมียเวส	ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
5. น.พ.ประเวศ วะสี	ศาสตราจารย์ประจำคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล
6. พระปลัดสุธรรม สุทธิโม	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย
7. น.ส.อุษาสินี รุ่งทอง	กรรมการองค์กรพัฒนาเอกชนด้านเอดส์ (กพอ.)
8. นางอัญชลี วานิช เทพบุตร	ส.ส.ภูเก็ต พรรคประชาธิปัตย์
9. นางสุนันท์ อิศวพรชัย	ผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์
บริษัทการบินไทย จำกัด

2.3) นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน ทำการสัมภาษณ์ในประเด็นหลักดังนี้

- ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
- ความคิดเห็นต่อกรณี ความผิดพลาดที่เกิดขึ้น
- ความเห็นต่อสาเหตุที่เกิดความผิดพลาดในการเสนอข่าว
- ความเห็นต่อความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์ในกรณีความผิดที่เกิดขึ้น
- ความเห็นต่อการเลือกรูปแบบในการรับผิดชอบหรือไม่รับผิดชอบของหนังสือพิมพ์
- ความเห็นต่อข้อบังคับทางจริยธรรมของหนังสือพิมพ์ในกรณีเสนอข่าวผิดพลาด
- ข้อเสนอแนะในการป้องกันความผิดพลาดของหนังสือพิมพ์

โดยเลือกสัมภาษณ์นักวิชาการจาก 2 สถาบันอุดมศึกษา ที่สอนวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ และเป็นผู้ที่เคยมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็น ต่อกรณีความผิดพลาดในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์มาโดยตลอด จำนวน 2 คน ดังนี้

1. รศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริชูศักดิ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รศ.พิศิษฐ์ ขวาลาวัช คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

จากนั้นนำข้อมูลจากทั้งสองส่วนมาทำการวิเคราะห์ เพื่อสรุปและบรรยายผลต่อไป